

О. І. Чайка, Ю. П. Золотаренко

Щербань Олександр Назарович

ЩЕРБАНЬ Олександр Назарович (17. 02(02. 03). 1906, с. Диканька Полтавського пов. Полтавської губ., нині с-ще Полтавського р-ну Полтавської обл. — 07. 01. 1992, Київ) — фахівець у галузі гірничої теплофізики, рудникової теплодинаміки, газометрії. Доктор технічних наук (1953), професор (1954), академік АНУ (1957; у 1957—61 — віцепрезидент). Заслужений діяч науки і техніки УРСР (1966). Державна премія СРСР (1969), премія імені Г. Проскури НАНУ (1995, посмертно). Учасник 2-ї світової війни. Державні та бойові нагороди СРСР. Закінчив Дніпропетровський гірничий інститут (нині Дніпро, 1933), де 1939—41 й працював. У 1934—37 — інженер, 1937—39 — завідувач науково-дослідного відділу, 1939—41 — керівник тресту «Доншахтопроект» (Дніпропетровськ); 1946—53 — заступник директора з наукової роботи, 1953—57 — завідувач відділу рудникової вентиляції Інституту гірничої справи АН УРСР; 1958—78 — завідувач відділу гірничої теплофізики, 1978—87 — завідувач відділу газометрії і засобів управління якістю атмосфери, 1987—92 — радник при дирекції Інституту технічної теплофізики АНУ (обидва — Київ). 1953—57 — головний вчений секретар Президії АН УРСР; 1958—62 — голова Комісії з впровадження наукових досягнень у виробництво АН УРСР; 1961—65 — заступник голови РМ УРСР з координації науково-дослідних робіт; 1977—82 — голова Міжнародного бюро гірничої теплофізики. Основоположник розвитку в Україні гірничої теплофізики та рудникової термодинаміки, заклав підвалини нового напрямку — науки про теплообмін у виробках глибоких шахт, принципово розв'язав проблему контролю прогнозу та регулювання мікроклімату шахт за тепловим і газовим факторами. Розв'язав питання контролю і регулювання рівнів забруднення надземного шару атмосфери шкідливими викидами. Результати досліджень в галузі рудникової газодинаміки послужили науковою базою для розробки засобів

управління газовиділенням в процесі механізованого виймання газоносних пластів. Керував розробленням методик розрахунків температури промивального розчину в бурильній колонії й міжтрубній площині свердловини, температурних полів у буровому інструменті та в певних елементах конструкції свердловини, а також в оточуючому її породному масиві. Вивчав розвиток гірничої справи Донбасу в історичному аспекті.

Основні праці

Исследование коэффициентов теплопередачи в моделях шахтных выработок. К., 1951; Научные основы расчета и регулирования теплового режима глубоких шахт: В 2 т. К., 1958; 1960; Газопроницаемость угольных пластов. К., 1958; Определение длины очистных забоев угольных шахт. К., 1959; Научные основы расчета и регулирования теплового режима глубоких шахт. К., 1959; Справочное руководство по тепловым расчетам шахт и проектирование установок для охлаждения рудничного воздуха. Москва, 1960; 1977; Методы и средства контроля рудничного газа. К., 1965; Прогноз и регулирование теплового режима при бурении глубоких скважин. Москва, 1974; Тепло Земли и его извлечение. К., 1974; Системы извлечения тепла земной коры и методы их расчета. К., 1986 (усі — співавт.).

Рекомендована література

1. Олександр Назарович Щербань. К., 1978;
2. Щербань Т. О. Він завжди віддавався справі до кінця // Вісн. НАНУ. 1996. № 3—4;
3. Її ж. Теорії, затребувані практикою. До 100-річчя від дня народження академіка О. Н. Щербаня // Там само. 2006. № 3;
4. Онопрієнко В. І. Олександр Назарович Щербань (до 100-річчя від дня народження) // Наука та наукознавство. 2006. № 1;
5. Інститут технічної теплофізики НАН України. Історія та сьогодення. К., 2018.

Бібліографічний опис:

Щербань Олександр Назарович / О. І. Чайка, Ю. П. Золотаренко// Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2025. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-890601>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).